12-NOV.23-N 72 Hel

Anul X. Budapesta, 22 Noemvrie 1912. Nr. 34.

Redacția și Administrația: Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimite tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunciuri cu prețurile cele mai moderate.

Un număr 8 fileri.

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroane
Pentru străinătate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an— — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român | Redactată de un comitet | Apare în fiecare Vineri.

Poporul muncitor din Europa contra răsboiului.

Mărețe demonstrațiuni și adunări ale muncitorimei din toate țările contra încăierărilor sângeroase. — Cum a decurs adunarea din Budapesta.

Inălțătoare a fost ziua de Duminecă, când în toate orașele mari din Europa massele proletare și-au ridicat glasul contra claselor stăpânitoare cari vor să încurce țările într'un răsboi, de dragul intereselor lor capitaliste, fără să întrebe măcar poporul, dacă acesta e dispus să ducă să-și verse pentru alții sângele.

Viforoase au fost strigătele scoase din milioane de guri: Nu vrem răsboiu! Jos răsboiul. Era mania și indignarea sinceră a poporului, care a arătat cârmuitorilor, că nu va mai suferi ca ei să dispună de viața mulțimei. Femeile nu fac copii, ca aceștia să servească drept carne de tun, sau hrană pentru lupii și corbii flămânzi. Muncitorii și țăranii nu lucrează din zori până seară, nu plătesc dare, ca apoi să fie duși ca o turmă pe câmpul de luptă, să se bată cu alți oameni, să ia parte la un groaznic măcel — după care rămâne numai mormane de cadavre, pământ pustiit, sate și orașe ruinate, copii fără părinți, părinți fără copii, sărăcie, sărăcie.

Poporul muncitor prin cuvântul său energic spus Dumineca trecută, a dovedit că din partea sa e înțelepciunea, cumpănirea, iubirea de oameni și de civilizație. Poporul nu vrea distrugere și moarte, ci progres, bună stare, viață liniștită, și bogată, și de aceia a strigat domnilor dornici de răsboaie, să se astâmpere cu ațâțările lor, căci de nu vor simți ei înșiși ascuțișul săbiilor.

Demonstrația și adunarea din Budapesta.

Peste zece mii de muncitori și muncitoare au luat parte la demonstrația de Duminecă din Budapesta contra răsboiului. In piața lui Hunyadi, s'au unit muncitorii din toate breslele, și într'un uriaș convoiu, în frunte cu steaguri și tablouri în care se batjocorește răsboiul, mulțimea a demonstrat pe străzile Teréz, Elisabeta și Rakoczi, contra răsboiului.

In sala încăpătoare Tatter, a avut loc adunarea. Muncitorimea cu mare însuflețire a urmărit vorbirele calde, vibrătoare ale oaspeților străini tov. *dr. Liebknecht*, deputat în parlamentul german și dieta prusiacă, a tov. dr. Ellenbogen deputat în parlamentul austriac, precum și expunerile luminoase ale tov. Buchinger și Bokányi.

Redăm mai jos aceste vorbiri.

Tov. Emanuel Buchinger. Tovarăși și tovarășe! Declar deschisă adunarea poporală de astăzi. Cred că impunătoarea demonstrație de astăzi mă scutește să arăt aci mai pe larg că proletariatul conștient ungar, că socialdemocrația ungară e într'un gând, e într'o inimă cu întreg proletariatul internațional, că 'n aceste zile atât de grele și hotărâtoare pentru proletariat, el trebue să demonstreze și să protesteze din toate puterile contra uneia din cele mai mari primejdii, cu cari amenință capitalismul, contra răsboiului și zăngănitului de săbii — ale domnilor puternici, cari și astăzi cred încă că poporul există numai pentru a fi carne de tun.

Inainte de a trece la ordinea de zi dați-mi voie să salut aci oaspeții noștri, atât în numele partidului socialdemocrat cât și în numele d-voastră. (Strigăte: Să trăiască) In primul rând salut pe reprezentantul Biroului socialist internațional, pe tovarășul nostru dr. Karl Liebknecht. (Indelungate ovații. Să trăiască.) E o bucurie și o onoare pentru noi, să putem avea azi în mijlocul nostru pe un reprezentant atât de distins al Internaționalei. Dați-mi voie ca să salut tot atât de călduros pe tovarășul nostru dr. Wilhelm Ellenbogen, reprezentantul socialdemocrației austriace. Dau acum cuvântul tov. dr. Liebknecht.

Răsboaele se poartă pentru poftele domnilor.

Dr. Karl Liebknecht. (Primit cu ovații și strigăte călduroase de „Să trăiască“ spune): Tovarăși și tovarășe. „Totdeauna au fost și vor fi răsboaie“ — așa spun clasele stăpânitoare. Și o spun de aceia fiindcă nu pot menține pacea, fiindcă vor să facă din lume un câmp de exploatare de jaf pentru ele, fiindcă dezbină țările și fiindcă vor să se înarmeze și trebue să se înarmeze pentru a-și apăra prada, sau ca să răpească prada una dela alta. Și aceleași clase stăpânitoare vorbesc poporului de patriotism, de țeluri înalte și nobile, și spun că onoarea patriei o cere ca să se poarte răsboi. Ele mai zic, că nedemn e orice națiune care nu pune totul în joc pentru a-și apăra „onoarea“ și prin aceasta domnii cred, că fiecare popor e obligat să-și verse sângele pentru interesele capitalismului, pentru punga cu bani a celor puternici, pentru poftele de domnie ale militarismului, ale diplomaților, ale domnitorilor.

E sfânt răsboiul?

Pretutindeni auzim: Pentru ce cheltuim atâția bani pentru cătănie, când aceasta nu ne aduce nici un folos? E numai o mașină care aduce câștig claselor stăpânitoare. Și zic că armata e sfântă, că scopul ei, că răsboiul ce-l duce e de asemenea sfânt, ca poporul orbit de această sfințenie să se lase târât la răsboi, să se dea ca o unealtă mută domnilor, pentru a fi de hrană tunurilor și capitalismului.

Sunt mulți robi pe lumea asta, dar eu cred, că 'n Europa nu dăinuiește nicăieri o robie politică mai mare — lăsând Rusia la o parte — decât în statele balcanice — și cu Ungaria împreună, care ia parte în mare măsură la conflictul acesta internațional.

Ce se alege poporul după răsboi?

S'a pornit o cruciadă, propovăduită de regele Ferdinand al Bulgariei, o cruciadă contra semilunei, în numele Creștinismului. Și 'n numele creștinismului au fost terciuți și nimiciți mii și zeci de mii de oameni în floarea vristei, la zeci de mii de mame li s'a răpit copiii, la sute de mii de copii li s'a răpit părinții, din zeci de mii de femei s'au făcut văduve.

Și *robii capitalismului* în acele state balcanice, sunt trimeși ca purtători de facle ale libertății, ca să aducă libertate popoarelor ce suferă sub robia turcească. Și după ce vor săvârși aceasta muncă, ce se va întâmpla apoi? Se vor întoarce apoi și vor fi înjugați din nou la vechea robie, iar câștigul de aur din sângele poporului — va fi adunat de clasele stăpânitoare. Văduvele și orfanii vor vărsa în zadar lacrimi, iar schilozii în zadar vor cere muncă și pâine, vor primi numai o flașnetă, o drâmbă, ca prin mila poporului, să poată dobândi o bucățică de pâine. Aceasta e răsplata ce a primit'o totdeauna poporul pentru jertfa sa la răsboi. Niciodată nu și-a îmbunătățit propria sa soartă, pururea numai cei puternici domnii, bogătanii au fost aceia cari și-au însușit foloasele.

Acei cari au apărat onoarea patriei și a clasei stăpânitoare, aceia vor fi din nou târâți în noroi și 'n sărăcie vor fi mereu exploatați și prigoniți. Și așa e pretutindeni unde capitalismul e stăpân, așa e în Germania, în Franța, Anglia, Italia și Austro-Ungaria.

O asemănare.

Noi în Prusia avem iuncherii, voi în Ungaria aveți magnații. La noi în Prusia, se face o politică de jefuire și flămânzire a poporului, și d-voastre de asemenea sunteți exploatați de lăcomia magnaților, cari scumpesc mijloacele voastre de trai. Noi avem o poliție care se arată a tot stăpânitoare și 'n nerușinarea ei tăgăduiește cu volnicie cele mai firești drepturi ale omului, face vărsări de sânge, dacă e de lipsă. Și voi aveți aceiași poliție. Noi avem în Prusia un parlament de clasă în mâinele iuncherilor, și voi aveți în Ungaria un parlament în mâinele celor mai răi dușmani ai poporului. (Așa-i!) Noi avem în Prusia președinte de parlament tiranic, cu numele Krocher, și voi aveți un președinte cu numele de Tisza (Strigăte furtunoase: Jos Tisza). Noi avem în Prusia o luptă pentru un drept de vot liber și cinstit și voi iarăși luptați pentru acelaș lucru. Noi avem în Prusia un proletariat conștient, gata de orice jertfă pentru a dobândi libertăți politice și voi în Ungaria aveți iarăși un proletariat conștient, care și-a înscris pe steagul său lupta pentru drepturi politice.

Pentru ce un răsboi european?

Și noi și voi aveți azi un partid care dorește răsboi. Și pentru ce o nouă primejdie pentru Europa întreagă, pentru ce să se arunce o lume în flacările sângeroase ale unui răsboi universal? Pentru ce popoarelor din Europa să ducă mereu pe umerii lor povara înarmărilor cari costă miliarde? Pentru ce poporul muncitor să fie târât pe câmpul de măcel? Pentru ce? Intreabă poporul.

Răspunsul e lesne de dat: Fiindcă Austria nu vrea ca Serbia să fie liberă, fiindcă statele mari nu voiesc ca statele mici să fie

libere. Şi stăpânitorii ţării voastre se mai laudă că vor să asigure libertatea popoarelor. O ţară care prigoneşte în deajuns naţionalităţile ce o locuiesc, aşa o ţară voieşte să aducă libertăţi popoarelor. Pentru ce? Pentru a putea cu atât mai bine robi alte popoare.

Tovarăşi! Voi cei de aici, sunteţi cei dintâi cari veţi fi trimeşi la războiu, ca gloanţele să vă străpungă trupul. Domnii vostri se uită la Germania şi Italia, şi cred că de acolo vor primi ajutor, când Franţa, Rusia şi Anglia vor face cauză comună.

Pot însă să aduc solia din Germania că marea massă a poporului în Germania nici nu cugete să verse vre-un strop de sânge. Dacă Austro-Ungaria crede că-şi poate urma mai departe jocul de a răsboi, în nădejdea că are o susţinere sigură din partea Germaniei militare, atunci putem spune: Susţinerea aceasta de fapt nici nu există. Poporul german e atât de puţin dispus să meargă la răsboi pentru interesele unei alte ţări, încât acel ce speră în aşa ceva poate să dispere.

Vă aduc fireşte numai solia muncitorimei germane, numai solia Internaţionalei. Dar nimene altul decât însuşi fostul cancelar al Germaniei a fost acela care acum câţiva ani a spus: Vremea răsboaielor de cabinet a trecut, nu se mai poate purta un răsboi, care nu găseşte un răsunet însufleţit în massele populare. Şi astăzi cum vrea un stat să ducă răsboi când massele poporului nu numai că nu simte nici o însufleţire pentru răsboi, ci cu ură, dispreţ şi revoltă se ridică contra aţâţătorilor de răsboi, şi cu hotărâre vor să menţină cu orice preţ pacea lumei.

Iată dar că clasele stăpânitoare trebue să ajungă la convingerea că puterea lor e pe sfârşit, că poporul ajuns matur, singur voieşte să hotărească asupra soartei sale.

Astăzi proletariatul din toate ţările europene scoate un singur strigăt: Voim să fim un singur popor de fraţi, în ciuda (butul) tuturor primejdiilor. Peste toate hotarele ne vom *întinde mânile în lupta comună* contra duşmanului nostru comun care este numai capitalismul.

Astăzi numai poporul hotăreşte. Poporul vrea pace, de aceia răsboiul nu va izbucni. Inchei cu: jos domnii provocători ai răsboiului. Trăiască proletariatul internaţional! Trăiască pacea între popoare. (Strigăte furtunoase de „Bravo! Să trăiască". Ovaţii îndelungate.)

Prostiile Diplomaţiei...

Deputatul dr. Ellenbogen, primit de asemenea foarte calduros de mulţime a vorbit următoarele:

In ultimele săptămâni nimene nu s'a blamat atât de tare ca diplomaţii (acei care conduc afacerile străine ale unei ţări, legătura unui stat cu celelalte). Dacă totul ar fi atârnat de domnii cari conduc politica noastră externă, Austro-Ungaria de mult ar fi fost încurcat în răsboiul balcanic. Iar dacă n'am ajuns acolo — asta se datoreşte voinţei hotărâte a popoarelor austro-ungare. Prostiile săvârşite de diplomaţie au trebuit să fie reparate în ultimul timp de popoare şi de parlament. Acei cari au aţâţat răsboiul nu şi-au putut ajunge ţelul, faţă de puterea de voinţă proletariatului şi chiar a păturilor burgheze ale monarhiei, care s'au opus răsboiului. Ei au trebuit să dee îndărăt, şi au trebuit cu o mutră acră să declare, că şi ei vor pace. Mâna diplomaţiei condusă de voinţa poporului — ăsta e învăţământul pentru clasele stăpânitoare, că am ajuns aşa de departe azi, că trebue să se ţie seamă de voinţa democratică a poporului. O ţară care duce răsboi fără voinţa poporului — e o ţară perdută. Şi spuneţi-mi există oare în Austria sau în Ungaria, măcar un singur popor care ar avea plăcere să se amestece în măcelul sângeros din Balcani? Numai printr'o prietenie sinceră cu statele balcanice putem să ne asigurăm interesele în Orient.

Dar în ultimul moment, diplomaţii nostri au găsit un nou pretext (motiv) de răsboi. Anume: Libertatea Albanezilor (Râsete). Par'că noi n'avem altă grijă decât aceia a libertăţei Albanezilor. In ţara noastră avem destule popoare care sunt însetate după libertate. Avem în Ungaria şi Austria oameni *şi sisteme cari întrupează robia şi barbaria.* Dacă ministrul nostru de externe vrea să elibereze pe cineva, să elibereze pe unguri de groful Tisza, şi pe croaţi de Cuvaj. Conducătorii politicei noastre au azi o singură chemare, aceia de a veghea ca pacea să se menţină în orice împrejurări. Aceasta e voinţa poporului muncitor, aceasta e porunca ce o dăm stăpânitorilor. (Tunete de aplauze).

Cel din urmă a luat cuvânt tov. *Desideriu Bokányi,* care cu elocvenţa sa cunoscută, a arătat în limba maghiară urmările grozave ale răsboiului şi a vestejit politica claselor conducătoare.

Tov. Buchinger a citit o rezoluţiune prin care se arată că muncitorimea Budapestei cere cu orice preţ pacea şi asigurarea ei. Face atent guvernele Austro-Ungariei de nenorocirea grozavă în care pot arunca ţara printr'un răsboi. Pacea monarhiei nu trebue primejduită pentru neatârnare Albaniei. Muncitorimea din Budapesta salută cu însufleţire acţiunea întreprinsă de socialdemocraţia internaţională în interesul păcii.

Rezoluţia a fost primită cu însufleţire, după care mulţimea uriaşă a părăsit sala, revărsându-se în oraş.

Demonstraţiile pentru pace în străinătate.

In aceiaş zi au avut loc adunări mândre ale muncitorimoi, contra răsboiului, la Viena, Praga, Zagreb, Bucureşti, Berlin, Paris, Roma şi Londra.

La Praga în numele biroului internaţional a vorbit deputatul olandez Petru Troelstra, la Berlin: deputatul francez Jaurès, deputatul austriac dr. Renner, deputatul englez O'Grey. La Saint Germain, lângă Paris, deputatul socialist şi v.-preşedintele parlamentului austriac, dr. Pernerstorfer, deputatul german Scheidemann şi Papp, delegatul ungar.

Viaţa politică şi socială.

IN ŢARĂ.

Viitoarea şedinţă a parlamentului. — Tisza la Arad. — In chestia votului universal.

Săptămâna aceasta s'a sfârşit şedinţele Delegaţiunilor, în cari s'a discutat politica externă a monarhiei şi s'a aprobat creditele militare. Luni 25 Noemvrie se deschide iar parlamentul. Guvernul are de gând să prezinte budgetul pe 1913 şi proiectul de vot

FOIŞOARA ADEVĂRULUI.

Lupta dintre arhanghelul Mihail şi Diavolul.

— Fragment din piesa „Cocoşul Negru". —

Actul al II-lea.

(Ispitit de Diavol, care, sub chipul unui vistier, pătrunde în temniţă şi-l ademeneşte, Voevodul Nenoroc e gata să plece cu el în lume. In clipa însă când vor să părăsească temniţa, se iveşte Arhanghelul Mihail, care împiedică pe Nenoroc şi se luptă cu Diavolul pentru sufletul eroului.)

Arhanghelul (lui Nenoroc)

Opreşte-te nebune!

Diavolul

Ce?

Voevodul Nenoroc

Cine eşti?

Diavolul

Ce vrei?

Arhanghelul

Să-ţi iau din mână prada, Satano!

Voevodul Nenoroc

Care pradă?

Arhanghelul

Pe tine! Mintea, ochii au nu pot să mai vadă
Că sufletul ţi-l cere un diavol? N'ai văzut
Prăpastia grozavă în care-ai fi căzut?

Diavolul

(Işi aruncă mantia şi căciula de vistier şi rămâne aşa cum e, aşa cum şi-l închipue poporul. Nu e un Mefisto cu sprâncenele ridicate, cu pană la pălărie şi cu surâs ironic, aşa cum se vede în mai toate operile, e negru ca pământul. Nu râde el singur de ceeace spune, ci vorbeşte convins. Când şi-a scos mantaua, scena se umple de lumină roşie, care contrastează cu razele albastre ce împodobesc îngerii albi din fondul scenei).

Ei da, sunt dracul! Şi dracul, câteodată
Se dă cinstit pe faţă şi coarnele-şi arată!
Sunt eu! Şi vreau să cumpăr un suflet! [Sunt cinstit!

(*Către Nenoroc*)

I-o spui si lui: sunt Dracul. Te vreau, [m'ai auzit?
Un înger alb, şi altul mai negru ca pă- [mântul
Te cer acum! Alege! Al tău va fi cuvântul!
Arhanghelul e dânsul iar eu sunt Belzebut.
Iar eu sunt Răzvrătitul — sunt îngerul căzut!
Eram şi eu acum în ceata îngerească
Ca toţi ce ştiu să tacă, s'asculte, să glu- [measeă;
Eram şi eu arhanghel cu aripi argintii
Slujind supus, pe Domnul, ca zecile de mii!...
Dar n'am putut să sufăr mulţimea, umilirea, —
Am vrut să fiu eu însu-mi — visam Dum- [nezeirea!
Dar el văzu în mine potrivnicul cumplit
Şi-atuncea fără milă, din ceruri m'a gonit,
Cu trâmbiţe de-aramă, cu trăsnete şi surle!...
Cântaţi!... Cântaţi, arhangheli, căci are [cin'să urle!

(*Arhanghelului Mihail*).

Am fost şi eu odată frumos şi alb ca tine
Aveam adată aripi, privirele senine —
Ţi-am fost odată frate — acum duşman [ţi sunt.
...Te văd ...te văd acuma! Cu paloşul [în vânt,
Cu aripa 'nfiorată, cu nările deschise.
Striveai pe-acela care trufaş, se răzvrătise!...
Striveşte-mă şi-acuma! Da, fii şi-acum măreţ
Şi fapta-ţi o să aibă un mult mai mare preţ!
Striveşte-mă şi-acuma când nu mai ai la spate,
Ca'n ceruri, să te-ajute puteri înfricoşate...
In ceruri eşti stăpânul — în iad stăpânul [sunt;
Arhanghelul şi Dracul sunt una pe pământ!

Arhanghelul

Pe cel strivit odată eu nu-l mai pot înfrânge!

Diavolul

Intr'asta e mai tare acel ce zace 'n sânge, —
De-acuma se va teme doar cel învingător...
Amar, amar de-aceia ce'nving în viaţa lor!
Am fost înfrânt în ceruri — rămasu-mi-a [pământul;
De nu pot face singur — eu stric ce face [sfântul!
Aprind minciuna, răul, — făclii în drumul meu!

Arhanghelul

De veacuri strică dracul ce face Dumnezeu!...

Diavolul

Şi veacuri multe încă ce face el strica-va...
Destui arhangheli are în cer, să-i cânte slava..
In fumul de tămâie al cântecului lor
A toate făcătorul se'nbracă într'un nor
Prin care „Adevărul" nu-l vede niciodată...
Cântaţi... Cântaţi arhangheli! Slăvirea [voastră 'mbată;
Lăsaţi-mă pe mine să urlu pe pământ
Cu ceice n'au nici viaţă, nici hrană, nici [vestmânt,
Cu ceice nu cer milă şi fruntea nu şi-o pleacă,
Cu ceice vor să urce, s'ajungă şi să 'ntreacă,
Cu ceice nu vor jugul de-ar fi chiar Dumnezeu,
Cântaţi! Cântaţi arhangheli — lăsaţi să [urlu eu!

(*Lui Nenoroc*)

Şi-acum, — destul! Să mergem! Ne-aşteaptă [lumea. Vino!
O viaţă ai, — şi viaţa plăcerilor închin-o.
Ce-ţi pasă ce-o să fie în cer, — sau în [mormânt...

universal făcut după chipul și asemănarea lui Tisza Pista. Guvernul crede că partidele opoziționiste își vor schimba ținuta, și vor lua parte la lucrările parlamentului, când va veni la ordinea zilei proiectul de vot universal. Dar nu va fi așa. Opoziția va continua în același fel lupta aprigă contra regimului Lukács și Tisza.

*

Groful Tisza a fost la Arad ca să-și ție darea de seamă în fața alegătorilor săi. A avut dar și Aradul fericirea să fie două zile sub un regim militar și polițist. Ca și la Budapesta a domnit acolo de dragul lui Tisza, stare de asediu, a fost vărsare de sânge, căci poliția a tras focuri de revolver, rănind până și copiii.

Muncitorimea din Arad a declarat grevă generală și l-a primit pe Tisza cu ouă clocite și pietre.

Intr'o sală păzită de jandarmi Tisza a vorbit două ceasuri, câte i-a trăsnit prin cap. De răsboiul din Balcani, de păcatele opoziției (păcatele sale proprie și ale guvernului, firește că nu le vede). Iar de votul universal a mai spus odată că dacă s'ar asculta dorința opoziției ca dreptul de vot să se acorde oricărui cetățean din Ungaria care a împlinit 24 de ani — atunci nu 2 mil. 400.000, ci 4 milioane ar căpăta drept de vot — ceiace lui Tisza nu-i convine — îl costă prea scump. Dar despre vorbăria lui vom mai avea ceva de spus și 'n numărul virtor.

IN STRĂINĂTATE.

Candidații socialiști la alegerile din România.

Zilele trecute s'a ținut la clubul socialdemocrat din București adunarea generală a membrilor pentru a se fixa candidaturile partidului socialdemocrat din România la apropiatele alegeri generale.

Au azistat numeroși membri ai partidului socialist.

Adunarea s'a deschis la orele 4 sub președinția tov. Ilie Moscovici, azistat de tov. C. C. Petrescu și tov. Rozalia Frimu.

Au luat cuvântul tovarășii: I. C. Frimu, secretarul partidului socialist. D. Popp, Gh. Oprescu, Vasile Georgescu, Valentin și T. Iordănescu, cari au vorbit despre mijloacele de luptă ale socialiștilor în actuala campanie electorală.

Vorbitorii au demonstrat că e nevoie ca muncitorii să lupte cu energie pentru a izbuti să-și trimeată reprezentanți ai lor devotați în viitorul parlament.

S'a hotărât de acum încolo și până la alegeri să se țină în fiecare seară întruniri muncitorești pe culori în București în cari să se facă o întinsă propagandă în favoarea candidaților socialiști.

Deasemeni s'a decis ca și în celelalte localități din țară unde vor candida socialiști să se desfășoare o întinsă acțiune de propagandă pentru acești candidați.

Lupta electorală a socialiștilor din România se va da în baza următorului program imediat al partidului socialist din România, enunțat și prin manifestul electoral imprimat în foi volante:

Votul universal egal, direct și secret pentru toți locuitorii țării, fără deosebire de neam, religie și sex, dela 20 de ani în sus și care nu se bucură de o protecți străină.

Desființarea legei meseriilor și modificarea legei asigurărilor muncitorești, astfel ca sarcina cotizațiilor să cadă mai mult asupra statului și patronilor.

Desființarea legilor excepționale și în special legea expulzărilor, regimul excepțional din Dobrogea și legea liberalilor care răpește dreptul de asociație și de grevă lucrătorilor și funcționarilor statului, comunelor și județelor.

Legi ocrotitoare ale muncei. Crearea de Camere ale muncei și inspectori ai muncei aleși de muncitori.

Repauz duminical complect de 36 ore.

Invățământ profesional sistematic și gratuit. Exproprierea silită a marei proprietăți și împărțirea lor la țărani în arendă pe termene lungi.

Desființarea impozitelor indirecte și înlocuirea lor prin impozitul asupra venitului.

Participarea statului și a comunelor la construirea de locuințe eftine și la crearea de depozite obștești unde se vor vinde articole de prima necesitate.

Se învită apoi și pe muncitorii și socialiștii nealegători să facă o întinsă propagandă pentru a câștiga de partea candidaților socialiști câți mai mulți alegători, pentru ca astfel să li se asigure reusita.

Iată cum s'au stabilit candidaturile socialiștilor, cari vor candida numai la colegiul II de Cameră:

1. In orașele Constanța și Tulcea va candida tov. dr. C. Racovski.
2. In București tovarășii Toma Dragu și Gh. Cristescu.
4. La Brăila tov. Al. Constantinescu.
5. La Ploiești tov. I. C. Frimu.
6. La Galați tov. M. Gh. Bujor și dr. C. Racovski.
7. Candidaturile socialiștilor la T.-Severin și Iași se vor stabili în cursul acestei săptămâni.

Cum stă răsboiul în Balcani?

Cugetând despre răsboi...

Văzându-i făcuți după același chip și asemănare, știindu-i opera aceluiaș creator, firește putem crede, după toate datele umanității și rațiunei, cum că nu s'au întrunit decât cu gânduri bune și să se înțeleagă prietenește.

Nu trecu însă mult, și spre marea noastră mirare, descoperirăm că întâlnirea și salutările lor erau departe de a fi prietenești. Ei erau aprigi și amenințători, luând poziția la fiecare demonstrație vrăjmășească, în mijlocul sgomotului de săbii și de încrucișări de spade.

Insă chiar pus în această stare de plâns, de crimă și de cruzime, omul arată că e făcut pentru ceva mai bun! el e activ, e inzestrat cu curaj, cu'o stăruință nețărmurită, și are în primejdii o iștețime mare. Aceste trăsături de caracter, ar putea fi aplicate la întreprinderi mari. Ele sunt aplicate însă pentru a grăbi opera de distrugere, a doborî pe dușman, pentru a face să se scurgă isvoarele vieței, pentru a împinge înainte valul îngrozitor al răsboiului.

Nu trecu mai nimic și gloatelele se și încăierară. Și auzirăm zângănitul armelor, bubuitul tunului, sgomotul vălmășelei, strigătele de izbândă, gemetele răniților și ale

---

Să nu zici niciodată „am fost", „voi fi";
[ci „sunt"!
(Vor să iasă)

Arhanghelul (lui Nenoroc)

Oprește-te nebune, atât cât mai ai vreme...
Atâta timp cât glasu-mi mai poate să te
[cheme
Să-ți spună: Vino!...

Voevodul Nenoroc

Unde?

Diavolul

Răspunde unde-l chemi
Și ce-o să-i dai în locul acelui ce-l blestemi?

Arhanghelul

Eu cer și dau în urmă! Dă-mi viața pocăită,
O frunte ce se pleacă, o inimă smerită —
Și-apoi îți dau seninul...

Diavolul (intrerupând)

Eu dau, — și'n urmă cer!
Eu dau domnia vieții!...

Arhanghelul

Eu dau albastrul cer
De unde'ncepe raiul—de unde'ncepe zarea,
Lumina și nădejdea și umbra și uitarea,
Visarea nesfârșită și sfinte bucurii.
Dau zările albastre cu nori trandafirii...
In raiul meu sunt codrii, poene fermecate
Cu flori ce lumineazâ, cu stele 'mbălsămate,
Cu pomi ce cântă ziua, iar noaptea plâng
[pe flori,
Câmpiile de rouă resfrâng de mii de ori
Seninul dimineței ce'n purpură scânteie...
Țâșnesc fântâni în soare și mii de curcubee
Prefac întreg văzduhul în vesele grădini...
Amurgul țese zarea în umbre și lumini...
Acolo, căprioarele visează în raza lunii,
Un cer cu stele poartă în coada lor păunii...
Mioarele se-adapă cu lupii, la isvor...
Zefiri, arhangheli, pasări și fluturi trec în
[sbor, —
Iar munții par'că poartă cununi de foc pe
[creste.

Diavolul

Dar ce sunt toate-acestea când Eva nu mai
[este?
De când s'a dus femeia, tot farmecul s'a dus!...

Arhanghelul

De când s'a dus femeia și dracul a apus,
O pace nesfârșită cuprinse paradisul...
Culcați pe labe, leii își dorm în pace visul...

Diavolul (intrerupand)

Un leu ce doarme pacinic pe labe, — nu
[e leu!
Cum nu ești tu Satana, cum nu sunt înger eu!
Ești leu! Mugește! Șarpe? Prefă-te în balaur!
Păun? Resfiră-ți coada! Ești mierlă? Flueri!
[Faur?
Prăsești! Vultur? — Te-aruncă în cerul tot
[mai nou.
Și du-ți în pace jugul când ești măgar
[sau bou!
Aceasta-i rânduiala! De ce să cânte floarea
Și steaua să miroasă? Lăsați privighitoarea
Să cânte! Trandafirii să 'mprăștie miros,
Iar omul să-și trăiască în lume viața — jos?

Arhanghelul

In lume s'o trăiască, dar nu 'n păcate grele...
Să meargă drept nainte cu ochii către stele
S'aprindă smirnă'n suflet — s'alunge duhul rău!

(*lui Nenoroc*)

Pe drumul drept urmează-ți în viață, —
[drumul tău!

Diavolul

Cărarea-i mai umbrită de cum calea e dreaptă

Arhanghelul

Tu nu-i spui după moarte ce soartă îl
[așteaptă...
Tu nu-i spui ce-l așteaptă 'nainte de-a muri!

Voevodul Nenoroc

Destul!... De-acum știu bine cu cine voiu
[porni!

(*Nenoroc—Arhanghelului*)

A fost ursit omul să-și ducă 'n lume traiul...
Va fi frumos acolo în raiul tău, dar raiul,
De e sau nu,—eu nu știu. Dar traiul pă-
[mântesc
Il știu că e!...

Arhanghelal (cu grije)

Și atuncea?

Voevodul Nenoroc

Cu diavolul pornesc!

Arhanghelul

O, minte rătăcită! Oprește-te nebune!
Te-arunci în foc!

Voevodul Nenoroc

Știu bine!

Arhanghelul

Privește-i ochii, spune...
Privește-i ochii. Nu vezi luminile verzui
De flacări și pucioasă ce ard în ochii lui?

Voevodul Nenoroc

In ochii lui sunt patimi... sunt țări înde-
[părtate
Cu cât mă uit la dânsul, cu-atâta pieptu-mi bate

Arhanghelul

Ascultă-i glasul... N'auzi gheena blestemată
Cum șuerâ... cum urlă...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

celor în agonie. De văzut nu se vedea nimic, afară de câteva linii învălmășite.

Peste puțin fumul se ridică cu încetul, pierind, și în lumina scânteetorului, dar bolnăviciosului soare văzurăm plaiul întreg acoperit de trupuri omenești: mulțime erau moarte, iar celelalte sufereau cumplit de rănile ce aveau.

Dacă am încerca să facem socoteala tuturor morților și răniților, ne-am îngrozi și mai mult.

Când ne aruncăm privirea asupra câmpului de bătaie acoperit de atât amar de morți și răniți, nu ne poate decât cuprinde mirarea și groaza, cu osebire când ne dăm seamă, că luptătorii sunt „copiii cei mai preferiți ai Domnului", care i-a învățat să se iubească unii pe alții.

Iată ce, negreșit, simțește, uimit și abătut, ce-l ce-și aruncă privirea pe câmpul de bătaie. El simte cum că s'a săvârșit o crimă îngrozitoare și că aceasta crimă pleacă de undeva. El e urmărit și abia poate să-și dee seamă ce caracte să atribue omului, care îngăduie să fie împins în asemenea întreprindere. Cu toate astea el nu se poate îndoi, cumcă efectul scenelor pe cari le are dinaintea ochilor e micșorat de către propriile sale întinderi.

Cel care cugetă la suferințele a 40—50 mii de oameni, poate prea bine să nu-și dee seamă de suferințele unui singur ins din această mulțime. Dacă ar putea avea o ideie deplină și limpede de suferințe fiecărui individ din această mare mulțime, dacă ar putea vedea lacrimile și agonia fiecărui aparte, și-ar putea, prin vre-un mijloc, să să le adune într'un total și să le puie în fața cugetărei, pe toate laolaltă, ce uriașă sumă ar fi, ce neasemănată mizerie. De ce tortură, de ce chin, i s'ar umplea sufletul unui asemenea om. *T. Uphan.*

Răsboiul spre isprăvite.

Așa cum merg până acum lucrurile pe câmpul de luptă în Balcani, — ne putem aștepta ca răsboiul să fie în curând isprăvit.

Intr'adevăr de câteva zile trec granița Turciei, cele din urmă rezervă de cari mai dispun bulgarii, oameni între 40 și 50 de ani. Bulgaria e în momentul acesta cu desăvârșire lipsită de bărbați. Tot ce a avut ca oameni, se află în Turcia. Oștirea ei e angajată în mai multe părți, iar la spatele ei nici un fel de rezervă. Cu ce ar putea dar susținea un răsboi care s'ar prelungi? Dar mai sunt și alte greutăți. Ultimele coloane, alcătuite din voluntari și din bătrâni, sunt foarte rău echipate (provăzute militărește). Cei mai mulți au încins sabia peste sumanul lor de acasă și la atâta se reduce echipamentul lor. Bulgaria a ridicat până acum 350.000 de oameni, și n'a avut cu ce să înzestreze cătanele în toată regula, nici pentru prima linie.

Apoi se mai adaugă faptul că oștirile cari au înaintat cu iuțeală fulgerului, nu pot fi aprovizionate (hrănite). Zi și noapte coboară prin Mustafa-Pașa spre Adrianopol mii de care și căruțe pline cu provizii și muniții. Boi cari transporta acestea se opintesc pe drumurile neîngrijite de prin ținuturile cari până acum fuseseră administrate de turci.

Felul de stăpânire turcească se poate foarte bine cunoaște după șoselele acestea cu neputință de umblat. Transporturile de hrană sunt oprite, pentru a se lăsa să treacă înainte lor marile tunuri de asediu, pe cari bulgarii le-au adus în fața Adrianopolului. Apoi mai e și o piedică șirurile lungi de căruțe cari vin din locurile unde s'a dat bătălia. In aceste căruțe, acoperite cu rogogină, se transpoartă mereu răniții. Și sunt foarte multe căruțe cu răniți. Cei cari au putut vedea pe răniți, au recunoscut că rănile provin toate din lovituri de tun.

Și încă o greutate mare. Bulgaria n'are bani de lipsă pentru un răsboi care s'ar prelungi prea mult.

Și mai sunt și alte fapte cari arată că răsboiul se apropie de sfârșit.

In fața torentului bulgar, nenorociții turci au dat mereu bir cu fugiții. Nici un om mai energic, nici un general mai destornic nu s'a găsit la ei ca să se opună bulgarilor. Rasa aceasta s'a dovedit cu totul sleită, incapabilă de orice împotrivire, de orice apărare. In schimb bulgarii cu jerfe uriașe de *oameni s'au angajat în acest răsboi pe viață* și pe moarte și victoria e cu siguranță a lor. Astăzi trupele bulgare se scurg în direcția Constantinopolului, din mai multe direcțiuni și turcilor nu le mai rămâne să întărească decât ultima linie de apărare a capitalei lor, adică la Ceatalgea! Aceasta înseamnă că bulgarii sunt la porțile Țarigradului. Și bulgarii nu se vor opri. Ei știu că orice zi pierdută înseamnă 8—10 mii de turci aduși din Asia. Interesul lor este deci să ajungă cu o zi mai curând la ținta definitivă.

Când s'a sfârșit o luptă...

Răsboiul din Balcani pustiește totul. Turcii în deosebi lasă, în urma lor, numai ruine. Dau foc satelor și orașelor, așa că atunci când vine dușmanul el găsește numai cenușe și tăciuni. Locurile pe unde calcă răsboinicii, sunt lipsite de orice viață. De jur împrejur se văd cadavre de oameni și cai. Singurele vietăți sunt stoluri uriașe de corbi cari își miroasă de departe prada.

Citind descripția locurilor pe unde se dau luptele, îți stă inima locului.

Din uriașa tragedie petrecută pe câmpiile Balcanilor, printre mormanele de cadavre în mijlocul cărora m'au plimbat descripțiile, m'au înfiorat mai mult 2 episoade de o durere covârșitoare.

Intr'un sat pustiit a fost găsit un singur copilaș jucându-se nevinovat pe cadavrul unui cal. In alt sat, a fost găsit un copil de țiță sugând la sânul mamei străpunsă de o baionetă.

In mijlocul atâtor orgii mortale, cei 2 copii reprezentau viața. In micuțele lor mâni țineau drapelul simbolic al vieței eterne, care nu vrea să știe de moarte, care merge înainte, reproducându-se, dăinuind, spre a asista la noi hecatombe, spre a săvârși aceleași omucideri, lăsând totuși urma-i neștearsă, biruitoare deapururi.

Holera pune capăt răsboiului.

Holera, boala asta grozavă, nedespărțită tovarășă a răsboiului, a măcelurilor, a hoiturilor, — holera care bântuie acum cu furie în sânul oștirei turcești ca și bulgare — face ca guvernele statelor în luptă să cugete serios la curmarea răsboiului. Fugarii de pe câmpul de răsboi sosit în Constantinopol au adus holera și 'n capitala Turciei. Zi cu zi mor mii de oameni de aceasta cumplită boală.

Voevodul Nenoroc

Suflarea lui mă 'mbată,
In glasul lui e lumea, — pământul ce mă vrea,
Vorbește tinerețea, ființa viața mea!
Mă duc cu el în lume!... (vrea să plece)

Arhanghelul

Te-arunci în foc!

Voevodul Nenoroc

Știu bine!

Arhanghelul

Gândește-te!

Voevodul Nenoroc (luând mâna Diavolului)

Cu dânsul...

Arhanghelul

Gândește-te!...

Diavolul (triumfator)

Cu mine!

(*Vor să iasă*)

Arhanghelul (ridicând paloșul îl amenință)

Oprește-te nebune!... Să nu cutezi!

Voevodul Nenoroc (infruntându-l)

— Cutez!

Arhanghelul (invins își lasă paloșul la pământ rugător)

Oprește-te copile!...

Diavolul (ia de mână pe Voevodul Nenoroc)

Hai, vino!...

Voevodul Nenoroc (după ce a privit pe fiecare, Diavolului)

Te urmez!...

Victor Eftimiu.

CRONICA.

Numărul acesta al foii fiind închinat acțiunei de protestare a socialdemocrației contra răsboiului — celelalte chestiuni politice și sociale sunt redate mai pe scurt și mai redus.

— Din partea cui e biruința?... Când la 1871 a fost groaznicul răsboi între Franța și Germania, care s'a isprăvit cu înfrângerea francezilor, această înfrângere a fost tălmăcită prin neuitatul cuvânt: Cine a biruit în acest răsboi a fost învățătorul german pe învățătorul francez. Intr'adevăr oștirea germană, pe lângă oștirea franceză, era o oștire de învățați pe lângă o armată de soldați. Atât de mare era în favoarea germanilor — proporția știutorilor de carte. Și oare cuvântul tălmăcitorului biruinței dela 1871 nu explică destul de bine și azi biruința popoarelor aliate, culte din Balcani, asupra hordelor asiatice, turcești, neștiutoare nu numai de carte, dar chiar de simpla instrucție cu arma, cea mai elementară știință a soldatului. Pe când în Turcia, neștiutori de carte sunt 90 la sută, în Bulgaria numai 2 la sută sunt analfabeți.

In Bulgaria, clasele de jos nu sunt subjugate unei oligarhii tiranice nu sunt ținute în asuprire și întuneric, și se bucură de bunătățile votului universal, introdus de mult acolo. Prin izbânzile obținute pe câmpul de răsboi, bulgarii au dat o dovadă strălucită că democrația e puterea națiunilor.

— Școlile din Ungaria. In Salonta-mare s'a instalat o școală, șeasă chilometri departe de oraș, pentru copii sătenilor din împrejurimele orașului. Acuma iarna, învățătorii au sistat cursurile școlare, fiindcă reprezentanța comunală nu vrea să dea lemne pentru încălzitul școalei. Dascălii au trimes copii acasă cu următoarele vorbe: „Veniți iară la școală, când veți vedea ieșind fum din hornul școalei". Și așa copiii din Salonta-mare au vacanță lungă, fiindcă părinții comunei au se vede alte griji decât cele ale școalei.

— Ungaria va avea soarta Turciei? Ambasadorul turc (trimesul, consulul) la Viena, Hilmi Pașa a făcut unui redactor dela o foaie maghiară următoarea proorocire senzațională.

„Poporul turcesc a sângerat. Dar și maghiarii au aceiaș situație ca și turcii. Dacă pe noi, mohamedanii, creștinii ne alungă îndărăt în Asia, să știți că nici ungurii nu vor putea să rămâie mult așa cum e ca națiune. Căci sunt înconjurați numai de protivnici. De o parte, nemții (austriacii) de alta parte slavii. Așa dar 200 milioane împotriva unui popor de zece milioane! Ungurii trebue să țină foarte tare laolaltă, și să facă o politică înțeleaptă, dacă nu voiesc să fie sfărâmați între aceste două popoare uriașe. Noi turcii, avem cel puțin mângâierea că ne-a mai rămas leagănul, Asia, și că mai sunt încă 120 milioane de mohamedani. Dar ce va fi cu națiunea maghiară?"

Și are dreptate acest reprezentant al Turciei? Și pe Ungaria o așteaptă aceiaș soartă ca și a imperiului otoman. Și Ungaria e alcătuită din zeci de neamuri, maghiari, români, slovaci, croați, sași, sârbi, ruteni. Și neamurile acestea ca și acelea din Macedonie, suferă de nedreptatea și prigonirea unei stăpâniri nemernice. Și se vede de pe acum cum Ungaria intră în descompunere.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonymă, Budapest, VIII., Conti-utca 4.